

ANTIKVARISK MEDVERKAN ÅR 2020

Malin Clarke

VIPPENTORPET OMLÄGGNING AV HALMTAK

Halland, Laholms kommun, Ysby socken
Bygget 1:3

KULTURMILJÖ HALLAND RAPPORT 2020:75

STIFTELSEN HALLANDS LÄNSMUSEER

Stiftelsen Hallands Läns museer, Kulturmiljö Halland

Uppdragsverksamheten, Halmstad 2020

Antikvarisk medverkan 2020

Text och foto: Malin Clarke

Filmnr 2020-69

Grafisk form: Anders Andersson.

Layout: Malin Clarke

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet samt Falkenbergs kommun.

Diarienummer: 2020-15

Malin Clarke

VIPPENTORPET OMLÄGGNING AV HALMSTAK

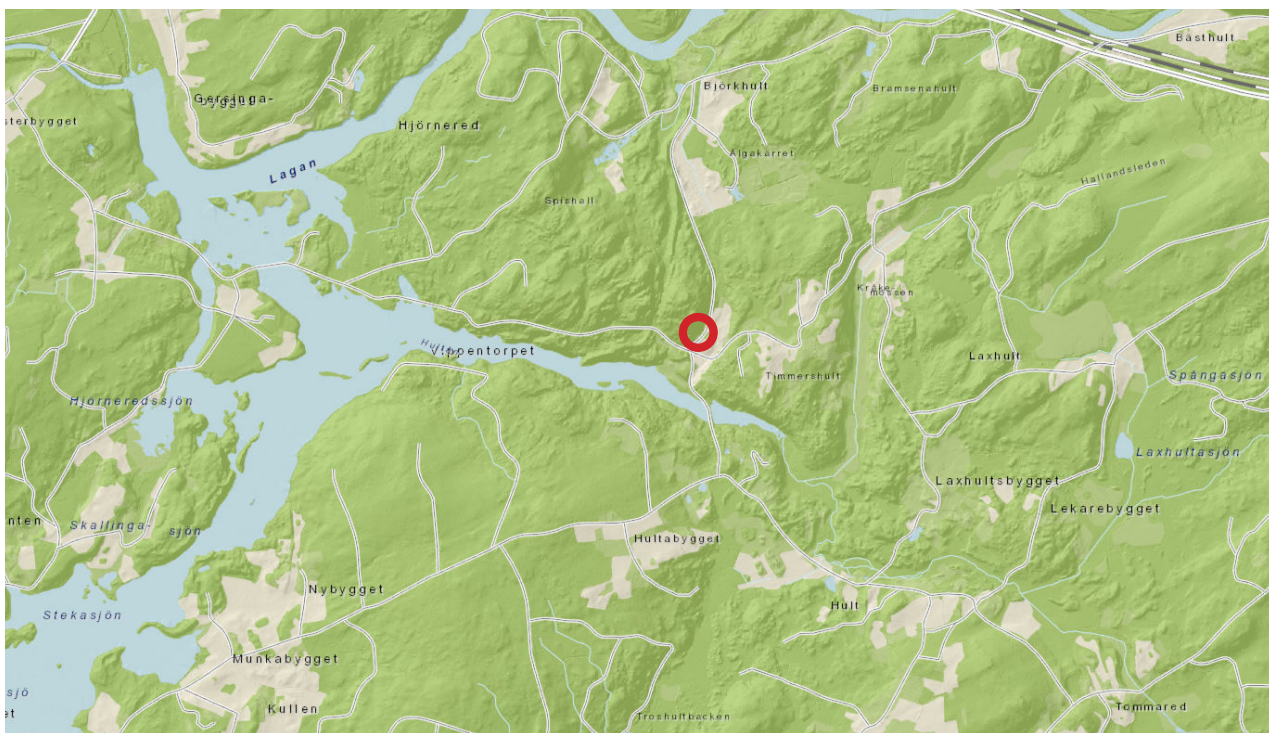
Halland, Laholms kommun, Ysby socken.

Bygget 1:3

KULTURMILJÖ HALLAND RAPPORT 2020:75

Den röda ringen markerar fastigheten.
Karta: Laholms kommun

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

- **Objekt:**
Vippentorpet, Bygget 1:3, Laholms kommun
- **Länsstyrelsens dnr:**
434-427-2020
- **Bidragmottagare och beställare:**
Ysby Hembygdsförening
- **Entreprenörer och hantverkare:**
Sten Nilsson, SnickarNilsson, med lärlingar Olle Gustafsson och Matti Lindau
- **Antikvarisk medverkan:**
Malin Clarke, Kulturmiljö Halland
- **Renoveringsperiod:**
Oktober 2020
- **Fältbesök:**
14/10, 21/10

INLEDNING

Länsstyrelsen beviljade under 2020 bidrag för omläggning av halmtak på Vippentorpets ena häbbare. Bidraget har givits med stöd av förordningen om förvaltning av värdefulla kulturmiljöer (SFS 2010:1121) och förutsätter att arbetena sker under medverkan av antikvarisk expert.

Som antikvarisk expert har fastighetsägaren utsett Malin Clarke, Kulturmiljö Halland. Enligt länsstyrelsens beslut ska den antikvariska experten följa och dokumentera arbetena i en slutrapport.

Takomläggningen har utförts av Sten Nilsson, SnickarNilsson, med anställda.

HISTORIK OCH BESKRIVNING

Vippentorpet ligger i ett böljande landskap i de sydöstra, skogsklädda delarna av Laholms kommun i närheten av de natursköna Hjärneredssjöarna. Torpet ligger på en liten kulle och omges på den västra sidan av en skogsbeklädd höjd och mot öster breder mindre ängar och betesmarker ut sig innan skog tar vid. Bebyggelsen består av ett sk sydgötiskt hus, en ryggåsstuga, kantad av två högloft eller häbbare. Därtill finns även en liten jordkällare. Högloftsstugan var den vanligaste typen av bostadshus på gårdar i Halland från medeltid fram till en bra bit in på 1800-talet. Dessa stugor har ofta byggts om t ex genom att taket har höjts och en lång länga skapats, den senare så vanliga sk hallandslängan, men Vippentorpet har kvar sitt ursprungliga utseende.

Stugan är uppförd ca 1778 och har en gavel som består av flätat ris. Den mellersta delen är en högstuga med torvtak. De båda häbbarna som omger stugan är täckta med halm. Vippentorpet är mycket välbevarat och är en av få högloftsstugor som står kvar på ursprunglig plats.

Vippentorpet var ursprungligen en trelängad gård omgiven av lammhage, källand, åker, betesmark, brunn, jordkällare, bihave m m. Stora delar av den ursprungliga strukturen finns kvar, andra delar har rivits. Stengården som avgränsade de olika markytorna markerar än idag var dessa gränser gått, brunn-

nen och jordkällaren finns kvar, liksom bihaven. Dock revs de två uthuslängorna i början av 1900-talet men grundstenar är tydligt synliga i tomtens sydöstra hörn och markerar dess forna placering. Samma släkt har i många generationer ägt och bebott torpet. Slakten har en historia på platsen som går längre tillbaka än den befintliga byggnaden. Ryggåsstugan ersatte en äldre byggnad då den uppfördes runt år 1778 och eventuellt kan rester av den äldre byggnaden finnas kvar under den nuvarande. Torpet har varit bebott även efter att uthusen revs men 1939 styckades tomten av och August Ysenius, upptecknare av Halländsk folkmusik och riksspelman, skänkte torpet till Södra Hallands hembygdsförening. Sedan år 1996 är Ysby hembygdsförening ägare och förvaltare.

Byggnaden är utpekad i den länstäckande bebyggelseinventeringen där den har klass A. Detta innebär att den bedöms ha objektsvärde, vara av nationellt intresse samt vara omistlig ur kulturmiljösynpunkt. Byggnaden är sedan 2009 skyddad som byggnadsminne enligt Kulturmiljölagen kap 3 med följande skyddsbestämmelser:

1. Byggnaden får inte rivas eller flyttas.
2. Ingrepp får inte göras i byggnadens stomme.
3. Byggnaden får till sin exteriör inte byggas om eller förändras.
4. Byggnadens planlösning får inte ändras.
5. I byggnadens fasta inredning får inte göras ingrepp eller ändring.
6. Fastigheten Bygget 1:3 får inte ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras. Fastigheten ska hållas i sådant skick att byggnadsminnets utseende och karaktär inte förvanskas. Fasta tillbehör såsom brunn, jordkällare och bihave får inte tas bort, flyttas eller ändras.

Torpet före takreoveringen påbörjades.

Takhalmen har tunnats ut och taket är mossbevuxet. Delar av ryggingen saknas. Notera björknävern som ligger som tätskikt under torven.

BAKGRUND TILL ÅTGÄRDER

Det ena takfallet på det sydöstra häbbaret var i dåligt skick. Halmen var väderbiten och hade tunnats ut. Takfallet var även bevuxet med mossa. Ryggningen av torv behövde ses över.

UTFÖRDA ÅTGÄRDER

- Det gamla halmtaket samt ryggningen revs ned. De underliggande äldre läkten som halmen binds i var i gott skick och kunde ligga kvar.
- Ett nytt halmtak har lagts med lokalproducerad råghalm från Gosterbygget i Ysby. Halmen har bundits med tjärat hampasnöre.
- Ryggningen har utförts av grästorv från platsen som skurits till i längder och lagts över nocken. Denna typ av ryggning är traditionellt sett ofta använd i södra Halland.
- Vattbrädorna som var i dåligt skick har ersatts av nya i samma utförande.

ANTIKVARISK KOMMENTAR

Arbetet är mycket väl utfört, på ett kulturhistoriskt riktigt vis där traditionella metoder och material använts. Stor hänsyn har tagits till byggnadens kulturhistoriska värde och åtgärderna följer de villkor som ställts i Länsstyrelsens beslut.

Ovan: Taktäckningen utförs. Taktäckaren jämnar ut halmen med en s.k. täckevraga. Till höger syns takfoten underifrån och de läkt som halmen vilar mot. Dessa var i gott skick och behövde inte bytas ut.

Taktäckarna jämnar till takfallets övre del. Efter att takfallet är lagt täcksnocken med ryggning av grästorv hämtad i närheten av torpet.

Halmtaket sett från insidan av byggnaden. Halmen ligger på öppen läkt.

Takfallet efter slutförd taktäckning där även ryggingen av torv lagts på plats.

KULTURMILJÖ
HALLAND

Postadress: Tollsgatan 7 | 302 32 Halmstad | Tel: 035-19 26 00
E-post: kansli@kulturmiljohalland.se | Hemsida: www.kulturmiljohalland.se